

Un discurs de crueltat

Frederic Barberà
Baltasar Porcel o l'òptica aberrant sobre el món Prosa de ficció (1958-2004)
Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2007
224 pàgs.

Què tenen en comú Jaume Cabré, Miquel de Palol, Jordi Coca? Són narradors catalans vius, en plena activitat i amb un itinerari literari consolidat, que encara esperen que algun/a estudiós/a s'ocupi de la seva obra amb un volum monogràfic. Previnc dues observacions eventuais. U: he fet els primers noms que se m'han acudit, iestic segur que, si haguéssim d'arribar a un decàleg, ens posaríem d'acord sense complicacions. (Les dificultats neixen quan, en lloc d'anar de la cosa a la paraula, es fa el discurs al revés, es mitifica el mot «cànon», i es generen llistes frankfurtianes). Dos: queden excloses de la meua reflexió, per un costat, els homenatges no venals a un autor i, per l'altre costat, els pocs escriptors que ja han tingut un suport crític. En la categoria d'aquests *happy few* on des de fa temps —i gràcies a Lluïsa Cotoner— es troba Carme Riera i on fa poc s'ha obert un lloc per a Maria Barbal, ara acaba d'ingressar-hi Baltasar Porcel, ja que Frederic Barberà li dedica un estudi que abraça gairebé mig segle de la seva narrativa. L'assaig s'obre amb unes declaracions preliminars en què se subratlla la voluntat de quedar a mig camí «entre el *close reading* [...] i el sentit comú de lector en cloure les interpretacions sense aturarnos en qüestions erudites d'història literària catalana». Barberà no s'oblida de prendre en consideració les contribucions imprescindibles sobre l'obra de Porcel (recordem, com a mínim, els esforços de Rosa Cabré i Carme Arnau), però no instaura un diàleg veritable amb els camins crítics ja traçats, sinó que ho fa amb el mateix escriptor, i el resultat d'això és una llarga i important entrevis-

ta posada al final del llibre. Remarco que hauria estat bo posar-la al començament, atès que l'estudiós es veu obligat a citar les respostes de Porcel i això genera unes quantes repeticions. Sigui com sigui, a partir de la perspectiva necessàriament limitada i parcial dels comentaris que els llibres de l'autor mallorquí han merescut fora dels Països Catalans, Barberà subratlla i corregeix els aspectes més banalitzats de la *vulgata* crítica. Si l'individualisme es manté com a centre ideològic de l'univers narratiu porcelià, cal posar en quarantena algunes etiquetes que han perdut la seva funció originària i que condueixen a uns atzucacs interpretatius. El presumpte realisme de Porcel en surt molt mal parat ja que l'òptica «aberrant» de l'escriptor no incidiria directament en els continguts, sinó més aviat en els fets d'estil que caracteritzen la seva prosa. Això ho corroborarien la potència de les similituds, l'ús del correlatiu objectiu, la inclinació a la referència artística i, fins i tot, aquell lirisme que, tot i haver estat emfasitzat per molts crítics, encara necessitava una classificació detallada.

Barberà dedica els capítols centrals del seu estudi a la relació ficció/realitat i a la dialèctica entre història i memòria. La perspectiva narratològica havia estat declarada prèviament, però no ens eximeix d'una qüestió antipàtica i de la qual, tanmateix, no ens podem escaquejar, que és la relació entre biografia i escriptura. La recaiguda en l'historicisme positivista ens espera darrere la cantonada, però el jo narrador porcelià demana a crits al seu lector unes comparacions (compte: no pas unes assimilacions) amb el món factual, i l'incita a un joc de remissions per vehicular les deformacions grotesques i les reconstruccions memorials. El text de Porcel juga amb els sentiments del lector: per una banda, no li permet una compenetració amb les raons d'una veu narradora violenta, insolidària i sovint mesquina; per l'altra banda, no deixa que s'allunyi amb un rebuig total de les seves argumentacions i el recupera a través de la ironia i la sàtira contra altres situacions i personatges vinculats a la realitat. Així, doncs, l'assaig de Barberà ens empeny a una darrera pregunta: el discurs de crueltat que el mateix Porcel remarca com a poètica personal no es pot aplicar també a la manera com els seus textos s'adrecen als lectors?

Francesco Ardolino

Una relectura verdagueriana del Llibre d'amic e amat

Jacint Verdaguer
Perles. L'amic i l'amat. Càntics de Ramon Llull posats en vers
Edicions 62, Barcelona, 2007
240 pàgs.

L'any passat es va produir una sorpresa editorial remarcable: l'aparició com a volum independent, dins la «Nova Biblioteca Selecta» d'Edicions 62, de les *Perles* de Jacint Verdaguer. La tradició impresa d'aquest opuscle havia estat ben migrada fins aleshores: la integraven únicament una primera publicació pòstuma de 1908 i la inclusió del mateix text, amb algunes variants mínimes, a les *Obres completes* de Verdaguer de 1964. Per tant, ens hem de felicitar per aquesta nova edició, que ens permet disposar d'una versió més fiable i actualitzada del poemari verdaguerià gràcies als esforços dels seus curadors, Enric Casasses i Agnès Prats.

Durant la Renaixença es van gestar en l'àmbit de la cultura catalana els elements bàsics per a una nova vindicació, en termes moderns, de la figura i la producció escrita de Ramon Llull. Diversos intel·lectuals van contribuir al llarg de la segona meitat del segle XIX al revifament de l'interès pel beat mallorquí. Verdaguer no va ser aliè a aquest brou de cultiu general i, tot i que la coneixença real que va tenir de les obres lul·lianes va ser certament limitada, sembla que des de ben aviat es va sentir fascinat pel *Llibre d'amic e amat*. Hi degué establir contacte per primera vegada per mitjà de la versió catalana integrada en l'edició valenciana impresa del *Blaquerna* de 1521, a càrrec de Joan Bonllavi. Més endavant, va tenir també ocasió de conèixer la primera edició moderna del *Llibre d'amic e amat*, iniciada en fascicles per Jeroni Rosselló l'any 1886 a Mallorca, la qual va restar incompleta.

Les «perles» constitueixen la particular adaptació versificada que Verdaguer va fer dels seus aforismes preferits del *Llibre*